

Harminc esztendővel ezelőtt Budapesten járt : Edison Alva Tamás !*

Egyetlenegy találmánya is világhírt szerzett volna neki, de ő mintegy tíz korszakalkotó találmánnyal és vagy ezer szabadalommal ajándékozta meg az emberiséget. A szó legszorosabb értelmében véve az egész emberiséget ajándékozta meg, hiszen találmányai és szabadalmi egytől-egyig a gyakorlati, mindennapi élet számára készültek. Gondoljunk csak legfőbb és korszakalkotóan világhíres találmányára: az 1879-ben felfedezett szénszálas izzólámpára; a villanykörtére. Különben is bevallott életcélul tűzte ki maga elé a szegény ember életének könnyebbé tételét.

Edison Alva Tamás az Ūristen rendkívüli ajándéka volt az egész világ számára. Szerény és szegény szülők gyermeke volt. Atyja — mint mostanában a mozivásznon is láthatni — kis terménykereskedő volt. A még csak néhány esztendő Tamás házuk pincéjében máris műhelyt, laboratóriumot rendezett be magának és „különleges“ szerkezettel költötte fel innen a hálósobában alvó nővérét. Iskolába alig járt. Már az első esztendő elején konzilium abundance lett a vége breviter, hiszen veszedelmes vegyi kísérletével halálra ijesztette tanítónőjét, tanulóársait, sőt az egész városkát. Kerge, bolond gyermeknek nézte mindenki, inkább sajnálták, mintsem hogy csodálták volna. A csalhatatlan édesanyai ösztön érezte meg csak, hogy Tamás nagy és híres emberré lesz. Ilyenformán a Teremtő segítségével szinte teljesen önerejéből szerezte meg tudását, világhírét és nagy vagyonát egyaránt. *Eppen tíz esztendővel ezelőtt: 1931-ben, nyolcvannégy éves korában halt meg, de kisgyermekkorától fogva szinte élte utolsó pillanatáig pontos napirend szerint és igen sokat dolgozott. Már hét éves korában odaállt szülei elé, hogy dolgozni akar, pénzt keresni és szüleinek segíteni. Tizenöt éves korában újságot árusított a vonaton, de milyen újságot? Olyat, amelyet kis kézi nyomógépen maga szedett ki és állított elő és amely újságot ő maga szerkesztett is. Kerészetének egyrészen szakkönyveket, vegyszereket, kísérleti eszközöket vett. Egyszer azonban véletlenül kísérletezés közben felgyújtotta a vasúti kocsit és őt mindenével együtt ledobták a vonatról.*

* Népművelési előadás tartásához ajánljuk Apor-Nagy Híres feltalálók című könyvét. (Athenaeum.)

Hihetetlen élniakarással és életenergiával végül mégis csak győzedelmeskedett az eléje kerülő akadályokon és egyre szaporodó találmányai és szabadalmi révén 1870-ben egy newyorki villamossági vállalathoz került igen szép fizetéssel...

Villamos sajtójáért és néhány apróbb találmányáért negyvenezer dollárt kapott s 1876-ban már kis birtokot is vásárolt Newyork mellett. Anyi pénze volt már ekkor, hogy valamikor még álmolni sem mert volna ennyiről. Kis birtokát szép kerttel vette körül és itt, a Menlo-parkban rendezte be laboratóriumát, állandó kísérletező telepét. Az amerikai nép egyenesen varázslónak nevezte el Edisont, mert mintegy varázsütésre innen indultak el a kor legcsudálatosabb és legértékesebb találmányai, felfedezései, illetőleg kezdetlegesen megszerkesztett találmányok lehetőleg tökéletesített példányai.

De nem folytatjuk tovább Edison találmányainak felsorolását, hiszen ezeket minden lexikonban megtalálhatjuk. Néhány szóval rátérünk azonban *harminc évvel ezelőtti budapesti, illetőleg magyarországi látogatására.*

1911-ben Edison Alva Tamás, a világ egyik legkiválóbb és legtermékenyebb feltalálója európai körútra indult, melynek során hazánkba is ellátogatott. Hatvannégyesztendő volt már ekkor, de friss és kitűnő egészségnak örvendett. Magyar barátai meg is kérdezték tőle: mi a titka kitűnő egészségi állapotának? „Fiatalságom titka az — mondotta a nagy feltaláló —, hogy sohasem állok meg a munkában. Mindig új találmánvo-kon dolgozom. Hetekig ki sem mozdulok kísérletező műhelyemből. Csak az ostoba emberek mondják, hogy a munka kimeríti az embert. Én csak egy igazi gyógyszerert ismerek: a munkát. Ez elűzi az idegességet, a beteges képződést és megóvja az embert mindazoktól a boldonságoktól, melyek az egészséget veszélyeztetik... Csak annak köszönhetem erőmet és munkakedvetem, hogy folyton dolgozom...“

Hazánk minden nevezetesebb, természeti szempontból is vonzó helyét bejárta. A Tátrán és Budapesten gyönyörködött legtöbbit, de mégis legjobban megsodálta azt a ma már nemzetközileg is ismert és elismert csodálatos panorámát, amely az idegen nézőt szinte

büvöletbe ejti, ha a Duna pesti oldaláról nézi Budát — főleg éjjel.

Valaki itt Budapesten az emberiség jövője felől is kérdést intézett Edison mesterhez. „A legfőbb közlekedési eszköz — válaszolta Edison — a repülőgép lesz. A bütort acélból fogják készíteni. A papírost hajszálvékony nikkellapok fogják pótolni. A gép további fejlődése beláthatatlan... Háború? Hadihajó? Csak a mult emlékei lesznek...”

S ha a mester jóslásai nem is következtek vagy következnek be pontosan: *harmincesztendőeiotti budapesti látogatását idézve* — érezzük, tudjuk, hogy nagy, időtálló és értékes eredményeket csak megfeszített munkával, sok tanulással, illetőleg önképzéssel és ernyedetlen szorgalommal érhetett el — a különben rendkívül tehetséges Edison Alva Tamás is!... *Koppány István*

Hogyan vigyük bele a nép széles rétegeibe a gyakorlati műveltséget?

A nemzeti művelődés alapvető fokozatának, az elemi népiskolának mindegyre tökéletesebb fejlesztése minden haladni vágyó magyar ember szívét örömmel tölti el.

A széles néprétegek legnagyobb zöme nem jut a VI., illetve VIII. osztályú népiskola határain túl. Ennek elvégzése után kenyérkereső foglalkozást keres. Legtöbbje földmives lesz és ezidőszert leginkább a kevesebb népiskolát végzett környezet hatása alá kerül, ahol a jobb példa és a tanultak gyakorlásának hiánya miatt lassan lesűrődik a szív és emlékezet táblájáról a nagy fáradtsággal végzett és elért nevelési, valamint ismerettanítási munka eredménye.

E kedvezőtlen tény megakadályozására az illetékes tényezőknek minden tőlük telhetőt meg kell tenniük, hogy a nép gyermeke a népiskolában szerzett műveltséget a gyakorlati életben megtartsa, sőt azt mind tudatosabban tovább fejlessze és munkakörében gyümölcsözőre válthassa. A népiskola elvégzése után e szükséglet, illetve hiány pótlására az iskolán kívüli népművelés szolgál ugyan, de szerény nézetem szerint semmi esetre sem töltheti be, elégítheti ki teljesen az iskola és a való élet közötti űrt.

A cél elérésére igen szerencsés és hatóságos eszköz ígérkezik az olcsó — 10, 24 filléres — népies könyvecskék alakjában, a Magyar Népművelők Társasága kiadásában. Azonban, amint minden fejlődik, e

kiadványoknak, köztük a legolcsóbb és legalkalmasabb, „Röptében a világ körül“ könyvecskék tartalmának is fejlődnie kell, hogy a teljes célt, amely nézetem szerint a fent vázolt hiány betöltése lehet, minél jobban megközelíthesse, azért, hogy ennek hatása a gyakorlatban minél jobban láthatóvá legyen.

Népünk alsóbb rétegeinek (kiváltképpen idősebb egyedeinek) közönyösségét a művelődéssel szemben mi népművelők régen ismerjük. Amint minden szellemi alapérték a népiskolából indul, ez a munka is eredményesen a tanítói ötletesség segítségével a népiskolából sugározhat ki.

A népünkben meglévő lelkierők megindításának módja semmi esetre sem lehet az erőszakos és a költséges rákényszerítés, hanem az önkéntesen beszerzett olcsó, szórakoztató olvasmányokban a közhasznú ismereteknek a nép lelkébe való „becsempészése“; azért e könyvecskék tartalmát kívánatos volna népünk műveltségi foka és szükséglete szerint osztályozni. Másként lennének szerkesztve a városi köznép, a falusi földmives és iparos polgárok részére.

Úgy gondolnám a tartalmi elrendezést, hogy kezdődjenk — mint eddig is — az olvasáshoz csalogató, szórakoztató, egyszerű, könnyen érthető, de különösen mély erkölcsi tartalommal vallásosságot, hazaszeretetet, összetartást, tehát egymásrautaltságot stb. feltüntető regényekkel.

Minden akkor értékes, amikor az szükséges! Ez az elv különösen a konzervatív, szellemileg fejletlen, lemaradt néprétegeknél érvényes; azért második helyen az időszzerű történelmi, földrajzi, gazdasági, nyelvi, fogalmazási, iparos, földmives által használt számtani, mértani, rajz- stb. ismeretek nyújtása volna; ezeket kellemes, sokszor humoros köntösben adnák át a hozzáértők. A tárgykör nagyrészt a népiskola már tanult ismeretanyagából kerülne ki. Ezzel elérnénk a VI., illetve VIII. osztályból eltávozott tanulók ismétlőoktatását is. Az élettapasztalatok kényszerítő hatása, az olcsó könyvecskék vonzó tartalma serkentenék erre. Ma a könnyű, olcsó szórakozás vonzza a néprétegeket. Az ismétlés pedig a tudás anyja.

Mivel minden kezdet nehéz, arra kell nevelnünk már a nyolc év alatt növendékeinket, hogy összegyűjtött pénzeckéiken ne haszontalan semmiségeket vegyenek, hanem az említett közhasznú nyomványokat és otthon kis könyvtárt alkossanak... A népnevelőnek ezirányban ki-